

Sygn. akt III CZP 27/14

UCHWAŁA

Dnia 26 czerwca 2014 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marian Kocon (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Barbara Myszka

SSN Anna Owczarek

Protokolant Bożena Kowalska

w sprawie z wniosku G. P.

o zwolnienie od kosztów notarialnych,

po rozstrzygnięciu w Izbie Cywilnej na posiedzeniu jawnym

w dniu 26 czerwca 2014 r.,

zagadnienia prawnego przedstawionego przez Sąd Okręgowy w S.

postanowieniem z dnia 4 lutego 2014 r.,

"Czy należy podwyższyć o stawkę podatku od towarów i usług wynagrodzenie w wysokości maksymalnej stawki taksy notarialnej, przyznawane notariuszowi od Skarbu Państwa, na podstawie art. 6 § 4 ustawy z dnia 14 lutego 1991 roku - Prawo o notariacie (t.j.: Dz.U. z 2008, Nr 189, poz. 1158 ze zm.)?"

podjął uchwałę:

Wynagrodzenia notariusza wyznaczonego do dokonania czynności notarialnej na podstawie art. 6 § 4 zd. 2 w zw. z art. 6 § 3 ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. - Prawo o notariacie (jedn. tekst: Dz. U. z 2014 r., poz. 164) nie podwyższa się o stawkę podatku od towarów i usług przewidzianą dla tego rodzaju czynności w ustawie z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług (jedn. tekst: Dz. U. z 2011 r., Nr 177, poz. 1054 ze zm.).

UZASADNIENIE

Przedstawione przez Sąd Okręgowy w S. do rozstrzygnięcia zagadnienie prawne powstało w sprawie, w której notariusz wyznaczony przez sąd do dokonania żądanej przez stronę czynności notarialnej domagał się w trybie art. 6 § 4 zd. 2 ustawy z dnia 14 lutego 1991 roku - Prawo o notariacie (jedn. tekst: Dz. U. z 2014 r., poz. 164, dalej: „prawo o notariacie”) przyznania wynagrodzenia za tę czynność w wysokości maksymalnej stawki taksy notarialnej zwiększonego o stawkę podatku od towarów i usług.

Sąd Rejonowy w S. wniosek o zwiększenie tego wynagrodzenia oddalił.

Rozpatrując zażalenie notariusza na to postanowienie, Sąd Okręgowy w S. powziął poważne wątpliwości, którym dał wyraz w przedstawionym Sądowi Najwyższemu na podstawie art. 390 § 1 k.p.c. zagadnieniu prawnym, przytoczonym na wstępie uchwały.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 6 § 3 prawa o notariacie sąd po ustaleniu, że zachodzi potrzeba dokonania czynności notarialnej, uwzględnia wniosek i wyznacza notariusza do dokonania żądanej przez stronę czynności notarialnej. Przepis ten w sposób samodzielny reguluje wyznaczenie notariusza. W przeciwieństwie do unormowania art. 117 § 1 k.p.c., w którym jest mowa „o ustanowieniu dla strony adwokata” oraz „o wyznaczeniu adwokata”, art. 6 § 3 prawa o notariacie jednoznacznie stwierdza, że sąd wyznaczy notariusza do dokonania żądanej przez stronę czynności notarialnej. Oznacza to, iż nie zwraca się do rady właściwej izby notarialnej o wyznaczenie notariusza (por. analogię do art. 117 § 1 zd. 4 i 5 k.p.c.), tylko obowiązkiem sądu jest wyznaczenie notariusza. Następuje ono w ramach stosunku publiczno-prawnego w formie postanowienia, które wiąże wyznaczonego notariusza (art. 6 § 3 prawa o notariacie w zw. z art. 365 § 1 k.p.c.). Na Skarbie Państwa spoczywa obowiązek pokrycia przyznanego notariuszowi wynagrodzenia za dokonaną czynność notarialną.

Wynagrodzenie przyznaje notariuszowi, na jego wniosek, sąd, który wyznaczył notariusza, według taksy, o której mowa w art. 5 § 3 prawa o notariacie.

Na podstawie tego przepisu Minister Sprawiedliwości rozporządzeniem z dnia 28 czerwca 2004 r. w sprawie maksymalnych stawek taksy notarialnej (jedn. tekst: Dz. U. 2013 r., poz. 237, dalej „rozporządzenie w sprawie maksymalnych stawek”) określił maksymalne stawki wynagrodzenia notariuszy za dokonanie czynności notarialnych. Określenie maksymalnych stawek miało w zamierzeniu pełnić funkcję ochronną w stosunku do uczestników obrotu, zapewniać większą dostępność czynności notarialnych oraz przeciwdziałać zjawisku powstawania tzw. zaporowych kosztów notarialnych.

Regulacja wynagrodzenia notariusza ma charakter szczegółowy; zawarta jest w aktach różnej rangi, tj. ustawie i rozporządzeniu. Przepisy ustawy o notariacie oraz rozporządzenia w sprawie maksymalnych stawek nie stanowią, że przy ustaleniu wynagrodzenia notariusza bierze się pod uwagę należy od tego wynagrodzenia podatek od towarów i usług ani że ustalone wynagrodzenie podlega podwyższeniu o ten podatek. Ich wykładnia gramatyczna przemawia całkowicie jednoznacznie i w sposób nie budzący żadnych wątpliwości przeciwko podwyższeniu wynagrodzenia notariusza wyznaczonego przez sąd o podatek od towarów i usług. Należy zaś domniemywać, że wolą ustawodawcy było wyczerpujące ustalenie kryteriów, od których uzależnione jest ustalenie wysokości wynagrodzenia notariusza. Skoro tak, to należy uznać za niedopuszczalną wykładnię rozszerzającą przepisów regulujących wynagrodzenie notariusza.

W orzecznictwie podkreśla się szczegółowy i wyczerpujący charakter regulacji wynagrodzenia za czynności dokonywane przez przedstawicieli takich zawodów jak adwokaci, radcowie prawni, itp. Na gruncie wynagrodzenia adwokackiego Sąd Najwyższy w uzasadnieniu uchwały z dnia 25 stycznia 2007 r., III CZP 95/06 (OSNC 2007, nr 12, poz. 179). stwierdził, że unormowanie tego wynagrodzenia jest wyłączne i wyczerpujące, także w odniesieniu do opodatkowania usług adwokackich podatkiem od towarów i usług. Istotne argumenty przemawiają za tym, że takie unormowanie było zamierzone przez ustawodawcę, znane mu bowiem były wątpliwości prawne przedstawiane przez niektórych przedstawicieli doktryny, a nawet sugestie wskazujące na potrzebę unormowania wpływu opodatkowania usług prawniczych na wysokość opłat adwokackich. Pogląd ten należy odnieść także do wynagrodzenia notariusza.

Za poglądem tym przemawia także wykładnia systemowa zewnętrzna. Tam bowiem, gdzie ustawodawca chciał umożliwić doliczenie kwoty podatku od towarów i usług do wysokości wynagrodzenia - uczynił to wyraźnie, jak w § 2 ust. 3 rozporządzeń Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej z urzędu (jedn. tekst: Dz.U. z 2013 r., poz. 461) i w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (jedn. tekst: Dz.U. z 2013 r., poz. 490), stanowiącego, że w sprawach, w których strona korzysta z pomocy prawnej udzielonej przez adwokata (radcę prawnego) ustanowionego z urzędu, opłatę za czynności adwokata (radcy prawnego) z tytułu zastępstwa prawnego, sąd podwyższa o stawkę podatku od towarów i usług przewidzianą dla tego rodzaju czynności w przepisach o podatku od towarów i usług, obowiązujących w dniu orzekania o tych opłatach.

Reasumując, ustawodawca w regulacji wynagrodzenia za czynności dokonywane przez przedstawicieli takich zawodów jak adwokaci, radcowie prawni, itp. wprost wskazuje w jakich przypadkach przyznane im przez sąd wynagrodzenie powinno zostać podwyższone o należny podatek od towarów i usług. Spójność systemu wymaga przyjęcia poglądu, zgodnie z którym sąd może podnieść ustalone wynagrodzenie o ten podatek, jeżeli tak wskazuje przepis. Natomiast w rozporządzeniu w sprawie maksymalnych stawek taksy notarialnej nie ma takiego przepisu.

Na koniec, wprowadzenie w rozporządzeniu w sprawie maksymalnych stawek taksy notarialnej maksymalnej stawki odróżnia wyraźnie sposób kształtowania wynagrodzenia notariusza od zasad przyjętych przy ustalaniu wynagrodzenia adwokata lub radcy prawnego. Gwarancyjna, ochronna funkcja przyjętej w tym rozporządzeniu regulacji jest argumentem celowościowym przemawiającym przeciwko dopuszczalności doliczania do wynagrodzenia notariusza stawki podatku od towarów i usług w przypadku przyznania notariuszowi wynagrodzenia w trybie art. 6 prawa o notariacie.

Z tych względów Sąd Najwyższy podjął uchwałę, jak na wstępie.

